

Kunstwerk Waskowsky zoekt nieuwe stek

RUBEN VAN DER SCHEER

EMMEN Een kunstwerk van Edu Waskowsky wordt op 9 september bij Veilinghuis Klinkhamer geveild. Het 2,75 meter hoge werk stond op een schoolplein in Emmen en is nu, na 60 jaar, terug in Groningen, de laatste woonplaats van Waskowsky.

De deur van Veilinghuis Klinkhamer in Groningen staat wagenwijd open. Martin Klinkhamer loopt tussen de spullen door. Schilderijen, antieke beeldjes, stoelen, kasten en veel porseleinen servies. Een oud jachtgeweer ligt te pronken op een van de vele tafels.

Maar wat pas echt opvalt, is het grote naamloze en bijna 3 meter hoge kunstwerk van de Groningse kunstenaar Edu Waskowsky. Hij is onder andere bekend van het Joods monument aan de Hereweg: een rij handen aan de rand van het Sterrebos. Dat kunstwerk is gemaakt van messing, net als het werk wat nu in het veilinghuis te vinden is. „En hij is loodzwaar”, zegt Klinkhamer. „Ik heb hem samen met twee anderen moeten verplaatsen, anders kregen we het werk niet van zijn plek.”

Het kunstwerk werd in 1964 gemaakt voor een school aan de Sleedoorn in Emmen. Toen de kinderen in het werk begonnen te klimmen, besloot de school hem toch maar te verkopen aan een particulier. „Deze meneer overleed vijf jaar geleden, waarna ik met zijn dochter in contact kwam om het kunstwerk eventu-

eel te veilen”, zegt Klinkhamer. De dochter besloot jaren later om het beeld te veilen bij Klinkhamer. „Daarna hebben we het opgehaald en nu staat het hier bij ons.” Voor Klinkhamer, die eerst actief was in de antiekhandel, is het de meest bijzondere aanwinst tot nu toe. „Vaak veilen we inboedels van mensen die zijn overleden, denk aan porseleinen kopjes en antieke kasten.”

Een taxatie krijgen voor het beeld was lastig, omdat er niet vaak een prijskaartje aan het werk van Waskowsky wordt gehangen. Klinkhamer baseert de prijs dan ook op de drie beelden van dezelfde kunstenaar die vorig jaar aan het Groninger Museum werden geschonken. „Die waren een stuk kleiner, maar de grootste van de drie was 25.000 euro waard. Daardoor is het werk in ons bezit uiteindelijk getaxeerd op 50.000 euro.”

Maar Klinkhamer verwacht niet dat het beeld zoveel gaat opleveren. „Taxaties zijn vaak aan de hoge kant”, stelt Klinkhamer. „En daarnaast: waar moet je zo'n groot kunstwerk plaatsen? Het is niet alsof hij even achterin de kofferbak meegaat.” Hij verwacht dat dit beeld interessant is voor de echte kunstliefhebber. Er is in ieder geval één geïnteresseerde koper: een kennis van hem, die ooit een kamer verhuurde aan de zoon van Waskowsky. „En ik denk dat het kunstwerk in de provincie blijft. Waskowsky is landelijk niet echt een bekende naam, maar in Groningen gaan er bij de meeste liefhebbers wel belletjes rinkelen.”

Martin Klinkhamer bij het werk van Waskowsky. FOTO: NIENKE MAAT

Edu Waskowsky (1934-1976)

Edu Waskowsky werd in 1934 geboren in Rotterdam, waarna hij in 1958 naar het Groningse Wedde verhuisde. Daarna trok hij in 1962 naar Groningen en verwierf bekendheid in het Groningse kunstleven. Samen met Martin Tissing, Henri de Wolf en Jo van Dijk maakte hij de tentoonstelling Gr4K in het Groninger Museum. Waskowsky verkocht tijdens zijn leven weinig kunstwerken. Zo vernietigde hij zijn schilderijen in 1958 nadat hij ervoor koos om beeldhouwkunstenaar te worden. Uiteindelijk liet hij 75 beelden na. Edu Waskowsky (1934-1976)

INTERVIEW | VRAGEN OP VRIJDAG

Hij heeft er met hart en ziel aan gewerkt. Ziek of niet. Tussen de chemo's door. Want muziek, dat is zijn leven. Jan Kruimink (71), dirigent en componist van het muziektheaterspektakel *De Vlinderprinses*, is aan de vooravond van de reeks voorstellingen komende week meer dan tevreden over hoe het is geworden: „Waarom kon ik het niet eerder zo?”

‘Met muziek kan ik alle sores vergeten’

MARIEKE KWAK

Pling. Een appje. Het geluid is afkomstig van de telefoon van Jan Kruimink, die even verderop op tafel ligt. Hij is net gaan zitten voor het interview, in zijn ouderlijk huis in Oosterhesselen, waar hij is geboren en getogen en nu zelf woont. *Pling*. Weer een appje. *Pling*. Nummer drie in een halve minuut.

Kruimink, gepokt en gemazeld als dirigent, arrangeur, componist én muziekpedagoog, weet inmiddels hoe het gaat in de laatste weken voor een uitvoering. En zover is het inmiddels weer. Na jaren van voorbereiding wordt vanaf 2 september (try-out) *De Vlinderprinses* opgevoerd in een weiland in Zweeloo. Een Drentstalig muziektheaterspektakelstuk zoals *De Toorn van Thunaer* in 2019, waar de Hesseler óók tekende voor de muziek.

Ditmaal doen er een 130-koppig koor, een 60-koppig orkest en 40 acteurs mee. In de onvermijdelijke groepsapps leveren de puntjes op de i nog een hoop drukte op.

„Ik reageer niet overal op. Eigenlijk wordt mijn rol steeds kleiner. Ik heb de muziek gecomponeerd en de koormuziek met het koor ingestudeerd, maar op een gegeven moment moeten ze het zelf doen. Tijdens de uitvoeringen zit ik alleen naast de geluidsmen om bij te sturen wat harder en zachter moet.”

Komt u uit een muzikale familie?

„Wat is muzikaal? Mijn moeder kon goed zingen. Zij zong de hele dag, altijd van die mooie kinderliedjes zoals *Wij hebben twee kleine poesjes*. Mijn broer, mijn twee zussen en ik hebben de muzikaliteit vooral van haar. Op haar begrafenis in 2008 speelde onze dochter Hilde een paar van die kinderliedjes op haar viool. Ik had ze aan elkaar geplakt. Het was een heel bijzonder, verstild moment. Iedereen was muisstil.”

Wat betekent muziek voor u?

„Alles. (schiet vol). Ja, nu word ik emotioneel. Muziek is mijn leven. Nog steeds. Maar ik kan het moeilijk uitleggen. Ik blijf ervan genieten.”

Hoe begon het allemaal?

„Met mijn zus, die accordeonles kreeg. De leraar kwam bij ons thuis en ik zat erbij. Na een paar weken vroeg hij mijn vader of het ook niet wat voor mij was. ‘Mag wel’, was het antwoord. Na een paar maanden vroeg de docent, die ook dirigent van de fanfare was, of ik ook een blaasinstrument wilde bespelen. Ik kreeg een oude toeter, een althoorn. En van het één kwam het ander. Ik kwam bij de fanfare, nog voordat ik 10 jaar was.”

Was een leven in de muziek daarna een logische keuze?

„Tijdens mijn middelbare schooltijd zei ik dat

Paspoort

Naam: Jan Kruimink

Geboren: 13 juli 1953 in Oosterhesselen

Opleiding: hbs/havo in Coevorden, pedagogische academie in Emmen en conservatorium (schoolmuziek B en harmonie/fanfaredirectie) in Zwolle

Loopbaan: vakleerkracht muziek op basisscholen in de gemeente Zuidwolde, muziekdocent Esdal College Emmen en muziekdocent op de pabo in Emmen en docent nascholingscursussen muziek

Privé: getrouwd met Ina Kunstman, vader van Bart (39), Thijs (38), Geert (33) en Hilde (31) en opa van Daan (3)

ik het conservatorium wilde doen, maar ik wist eigenlijk niet wat het was. En het werd hem eerst ook niet. Ik kon boer worden en de boerderij van mijn vader overnemen, maar dat zag ik niet zitten - al vond ik het werken met koeien wel leuk. De andere geschikte optie, vonden mijn ouders, was de pedagogische academie. Dat ben ik gaan doen.”

Die muziekopleiding kwam er uiteindelijk wél, toch?

„Ja. In mijn laatste jaar op de pedagogische academie zei de muziekdocent tegen mij dat ik prima het conservatorium kon doen. Ik heb maandenlang zitten oefenen met Ina, een meisje uit mijn dorp dat ook naar het conservatorium wilde. Ze werd mijn vriendin en later mijn vrouw. We oefenden op de piano akkoord en intervallen; de één ging spelen en de ander moest raden wat er werd gespeeld. Solfège heette dat. We deden het elke dag drie uur lang; kun je het je voorstellen? Veel te veel, achteraf; we werden met glans toegelaten. Omdat ik schoolmuziek B deed, voor muziekdocent, kreeg ik alle bijvakken. Ik zie nog het boek met Gregoriaanse muziek voor me. Prachtig! Ik heb genoten van elke minuut. Als ik mijn leven over mocht doen, zou ik het direct weer zo doen. Ik heb in die tijd ook veel instrumenten leren spelen -trombone, saxofoon, piano en gitaar - en veel zanglessen gehad.”

Wat doet muziek met u?

„Nu ik ziek ben en chemo krijg, zeiden ze bij de eerste buitenrepetitie van *De Vlinderprinses*: ‘Doe maar kalm aan; het is de vraag of je het volhoudt.’ Maar het tegendeel was waar! Eigenlijk was ik er alleen om de boel in de gaten te houden, maar al bij het eerste lied ben ik gaan staan om aanwijzingen te geven. En er zijn 25

Jan Kruijnk, dirigent en componist van De Vlinderprinses, raakte door ziekte een deel van zijn onderarm kwijt. FOTO: JASPAR MOULIJN

muziekstukken, hè? Het kostte mij geen enkele moeite.”

U krijgt er energie van.

„Juist! Je zegt het goed. Muziek is voor mij een soort injectie waar energie in zit. Als ik met muziek bezig ben, kan ik alle sores vergeten. Muziek schept levensvreugde. En ik kan dus ook met anderhalve arm dirigeren. Geen enkel probleem!”

U bent uw hand twee jaar geleden kwijt geraakt door een tumor. Je zou toch denken dat dat behoorlijk dramatisch is voor een dirigent.

„Ik red me ermee. Bij mijn eerste operatie aan de onderarm hield ik mijn hand. Ik heb steeds tegen de artsen gezegd: ‘Ik ben musicus en wil graag blijven doen wat ik doe’. Maar op een gegeven moment zat de kanker zo in de hand dat bestralen heel lastig zou worden en ik dan nog altijd geen garantie had dat ik

pijnloos zou zijn. Toen ik voor de keus stond, zei mijn verstand: Haal die hand er maar af; dan is alles maar weg. Maar gevoelsmatig wil je het niet. Maar goed, we hebben het doorgezet. Als ik dirigeer, zwaait mijn stomp mee. Wat met de vingers moet, doe ik met rechts. Inmiddels heb ik ook een prothese waarmee ik de bastonen van de piano kan spelen.”

Toen u de diagnose kanker kreeg, zat u midden in de repetities voor *The Armed Man*. U hebt de koorleden niets verteld om ze niet overstuur te maken. Was dat lastig?

„Nee. Ik wist niet wat het zou losmaken. En het ging zo mooi. Het klonk als een klokje! Ik dacht: Als de mensen zo blij zijn, wil ik dat niet bederven.”

Uiteindelijk is de ziekte verdwenen en bent u aan een nieuw, groot muziektheaterspektakel begonnen: *De Vlinderprinses*. Kunt u in het kort vertellen waar dat over gaat?

„In 1952 is er een opgraving geweest in Zweeloo, waarbij een prachtig sieraad is gevonden van iemand die ze de Prinses van Zweeloo noemen. Dat is de aanleiding voor het stuk, maar het gaat niet over de opgraving. Het verhaal gaat over Hans en Martje. Hij vindt een medaillon, wrijft erover en dan verschijnt de Vlinderprinses, als een soort Aladdin. Zij keert terug op aarde. De vondst komt in de krant, er komen ongenode gasten op af en de politie en de marechaussee moeten eraan te pas komen. Maar uiteindelijk keert de rust terug.”

Tijdens de repetitieperiode kreeg u te horen dat de kanker terug is, in de longen, en dat u niet meer beter wordt. Denkt u wel eens: *De Vlinderprinses* wordt misschien mijn laatste grote werk?

„Ja. Maar ik blijf er nuchter onder. Ik hoop niet dat dit mijn laatste project is. En ik voel me goed, al zegt dat niks. Het blijft een periode van hopen en afwachten, na elke scan.”

“

VEEL MUZIEK ONTSTAAT ZOMAAR IN MIJN HOOFD, ZELFS TIJDENS HET FIETSEN OF IN DE SPORTSCHOOL

Hoe gaat u om met die onzekerheid?

„Gewoon. Mensen zeggen wel eens: ‘Goh, dat je er zo makkelijk mee omgaat.’ Maar wat moet ik anders? Thuis blijven zitten en naar de bloemetjes kijken? Ik wil nog zoveel doen. Ik heb nog steeds idealen. Dat heeft met mijn bezetenheid van muziek te maken. Ik heb voor *De Vlinderprinses* 25 composities gemaakt waar ik heel tevreden over ben. Ze zijn behoorlijk complexer dan die van *De Toorn van Thunaer*. Nu denk ik: Waarom deed ik dit niet eerder zo? Maar ja, toen had ik mijn baan als muziekdocent erbij. Misschien komt er ruimte in je kop als je met pensioen gaat. Veel muziek ontstaat zomaar in mijn hoofd, zelfs tijdens het fietsen of in de sportschool. Ik vraag me wel eens af waarom dat bij mij gebeurt. Ik kan het moeilijk verklaren.”

Is de muziek ook wat u op de been houdt? Ik heb begrepen dat u bijna geen repetitie hebt overgeslagen.

„Ik ben ervan overtuigd dat muziek mentaal en fysiek iets met je doet. De koorleden komen zingend binnen en gaan nog harder zingend weer de deur uit. Dat móet doorwerken in hun welbevinden. Met de projecten wil ik ook de gemeenschapszin bevorderen. Participatie. En de deelnemers iets meegeven. De hoofdpersoon krijgen bovendien extra zanglessen van Martijje Lubbers en Carina Vinke. Daar kunnen ze hun voordeel mee doen.”

U zegt dat u nog zoveel dingen wilt doen. Wat zoal?

„Sowieso ga ik in september weer door met mijn drie koren, als mijn gezondheid het toelaat. Dat voorbehoud maak ik tegenwoordig altijd. Ik leef van dag tot dag. Ik zou ook nog graag weer een groot project doen. En ik heb komend jaar nog drie bijzondere concerten in het vooruitzicht van jubilerende koren. Maar ik weet niet of ik erbij ben. Ik zeg altijd: Als ik kan, dan kom ik. Ik kan niks garanderen, maar ik doe mijn best. O, en wat ik ook heel graag zou willen, maar dat kan ik niet zelf, is dat het muziekonderwijs weer wordt verbeterd. De kinderen zingen amper meer in de klas, omdat de juf niet heeft geleerd hoe dat moet. Dat vind ik echt een groot gemis. De politiek heeft het muziekonderwijs afgebroken. Hoe prachtig kan een zingende basisschoolklas zijn!”

Misschien kunt u muzikles geven op de basisscholen?

„Dan denken ze vast: Daar komt die opa weer aan.”

Zijn er dingen die u anders had willen doen in uw leven?

„Nee. Ik zou opnieuw voor de muziek kiezen. Ik vraag me soms wel af of ik mijn tijd goed heb verdeeld. Ik heb met alle geduld mijn kinderen helpen opvoeden hoor, maar ik had natuurlijk mijn werk en al die verenigingen. Ach, het is vast goed. Ik heb alleen een beetje een nare eigenschap: ik ben nooit tevreden. Het kan altijd nog beter. Behalve afgelopen 6 april, haha! Toen won mijn popkoor Sounds4You met glans de eerste prijs op het korenfestival in Steenwijk. De dames deden het uitzonderlijk goed. Wat een topmoment was dat! Zo'n prijs, ondanks de chemo en die ene arm... Ik was er helemaal ontroerd van. Ik denk dat ik deze laatste jaren ook zelf in topvorm ben en dat aan de koren meegeef. In topvorm, ja, ondanks mijn ziekte.”